

SAVA

Izhaja vsako soboto ob 5 uri zvečer. Uredništvo in upravnništvo: Kranj št. 170 (Prevcova hiša). — Naročnina za celo leto K 4.—, za pol leta K 2.—, za četrt leta K 1.—. Za vse druge države in Ameriko K 5.60. — Posamezne številke po 10 vinarjev. — Vse dopise je naslavljati na uredništvo lista „Sava“ v Kranju. Inerate, naročnino, reklamacije pa na uprav. ništvo „Sava“ v Kranju. — Dopisi naj se blagovolijo frankirati. Brezimni dopisi se ne priobčujejo. Reklamacije so poštnine proste. — Inerati: štiristopna petit-vrsta za enkrat 12 vin. za dvakrat 9 vin., za trikrat 6 vin., večji inserati po dogovoru. Inerati v tekstu, poslana in posmrtnice dvojno. Plaćujejo se naprej. — Rokopisi se ne vračajo. — Brzjavi: „Sava“, Kranj

Čekovni račun pri c. kr. poštno-hranilničnem uradu št.: 41.775.

Vstajenje.

Vstajenje!

Tako gre klic po celem svetu in odmeva iz palače in najzadnje kočice v hribih.

Vstal je Odrešenik iz groba in premagal moč teme. Vstala je narava iz dolgega spanja, razdejala okove, ki so jo oklepali v mrtvili in pod oplodujočimi solnčnimi žarkami se pripravljala, da prebudi vse snovi, ki jih je hranila v svojem naročju. Povsod vstajenje, vsepovsod novo življenje!

Kakor narava, vstaja počasi a sigurno tudi slovanska zavednost. Misel o skupnosti slovanskih plemen prešinja bolj in bolj ljudske mase, in ni ga sredstva, ki bi to spasenje spravilo iz sveta. Ne izjemne odredbe, ne komisarijati, ne veleizdajniški procesi, ne šikane, ne zapostavljanje, ne odločbe najvišjega sodišča, nič ne more zadržavati več odločne volje, glasu krvi, ki stremi po kulturnem združenju, po medsebojnem stiku. Na severu in jugu se kažejo znamenja, da je Slovanstvo naposled začelo pojmiti svojo nalogo in da se hoče združiti v močno falango proti vsem svojim protivnikom.

A tudi med nami Slovenci se kažejo znamenja vstajenja. Počasi a sigurno se druži vse ono, kar hoče misliti z lastnimi možgani, v mogočni odpor proti zadnja leta tako bujno cvetoči koruptnosti in nemoralnosti v deželi. Ne toliko Vodiška Johanca, ne Kamila Theimer, ne neznosno povišanje deželnihih sodišč, ki odprlo oči slovenskemu narodu. Zdravi slovenski možgani so spoznali, da propada narod vsled izvajanja pogubonosnih načel sicer rodnihih bratov, ki pa so zašli daleč od poti Slovenstva. Slovensko ljudstvo je začutilo na lastnem telesu nemoralnost tega početja in s studom se obrača od svojih dosedanjih osrečevalcev. Spoznalo je, da je ves neplodni boj med rodnihi brati zapisati na rovaš onih, ki nosijo vsak trenotek Odrešenika na jeziku in maščevanje v srcu ter streme edinole za tem, da obdrže moč in neomajano gospodstvo v rokah, da izčrpajo iz tega gospodstva vse le količkaj dosegljive koristi za svoj žep. Spoznalo je, da tudi vladajoči ne sme izrabljati vsa dovoljena in nedovoljena sredstva, da uniči svoje bližnjega, da mu škoduje, kjer

le more, ako slučajno ni istega mnenja. Moralni čut se je prebudil v našem, dosedaj nezavednem ljudstvu, ki sicer še tipaje išče stika s sorodno mislečimi.

Vstajenje praznuje v tem oziru slovensko ljudstvo in tudi tega vstajenja ni več moči zatreti. Ne pomagajo niti grožnje, niti poizkusi gospodarskega oškodovanja, niti peklo, niti hudič! Počasi se otresa ljudstvo, rekli bi — magičnega spanja, v katero so ga tako sladko zazibali njegovi dozdevni osrečevalci, obetajoč mu nebesa na zemlji. Med in mleko se je cedilo — ne po deželi — nego iz ust blagoslovljenih in neblagoslovljenih koristolovcev in nič ni bilo čudnega, če se je nezavedno ljudstvo dalo na ta način preslepiti. Saj je v svoji poštenosti smatralo vsakega za poštenega in niti misliti si to ubogo ljudstvo ni moglo, da je vse to le sredstvo v dosego smotra. Smoter pa jim je bil — ohraniti to povsem zaupajočo maso v nevednosti, da se je tem lažje izkorišča.

A prišel je tudi za te sloje vstajenja dan! Razdejali so duševne sponje, v katere se jih je umetno uklepalo in prosto, ponosno ter samozavestno zro v oči onim, katerim so dosedaj hlapčevali. Tu mogočno vstajenje, tam pa strah in groza, izražajoča se v vsem početju in nehanju. Prave orgije slavi laž in obrekovanje, ustudnost in ovaduštvo. A vse zaman! Ni je več moči, ki bi zatrla to vstajenje in ni je več moči, ki bi zadržala brezpogojno k zatonu se nagibajočo nadvlado in moč onih, ki so hoteli preprečiti to vstajenje!

Vstajenje! Vstajenje! Tako doni sedaj tudi pri nas iz vsake hiše, iz vsake kočice od Kolpe pa gori do sivega Triglava. Vsi sloji širom slovenske domovine so se našli v klicu po Vstajenju. In njih klic ni bil brezuspešen. Napočil je čas in vse kar čuti in prosto misli, se veseli in raduje vstajenja med Slovenci.

Korica.

Zastonj se bodo bralci vprašali, kaj je to Korica. Bodi tem nevednežem povedano, da je Korica neko gnezdo v južni Albaniji, krog katerega

se vrtili zopet enkrat vsa avstrijska oficijozna javnost. Ne bo dolgo, in Korica bo zaslovela, kakor nekdanj Prizren in Skader, ki sta bila naš življenski interes. Saj dunajsko časopisje vpije in kriči in pišari, kakor da bi bila neposredno Avstrija prizadeta po dogodkih, ki so se koncem minulega tedna vršila tam doli v albanskih brdih.

Pa kaj se je pravzaprav zgodilo? Povedali smo že svoječasno, da je Grška morala po sklepu velesil zapustiti Epir. A Epiroti niso bili s tem zadovoljni ter so se uprli. Zbrali so se sveti bataljoni, koje vodi Zografos, in proklamirali so neodvisnost Epira od Albanije. V noči od 1. na 2. april so sveti bataljoni poskusili zavzeti Korico. Vsled nepaznosti Albancev, se jim je to posrečilo, in ranjen je bil pri tem napadu tudi holandski major Rueller. Drugo jutro so pa Albanci dobili ojačenja, potisnili so Epirote iz Korice, ki so nato razobesili belo zastavo, kot znak predaje. S tem je bila cela stvar v redu.

Novi knez Albanije, Viljem, pa je hotel porabiti to priliko, da pokaže, da je vladar in da ni zastonj služil med prusko gardo. Ukazal je vseobčo mobilizacijo, da z vso armado prežene peščico Epirotov. Žalibože je bilo to prepozno, ker so se, kakor rečeno, Epiroti udali in se klatijo po deželi le še posamezni oddelki. A Viljem albanski je mož na svojem mestu in naučil se je marsikaj od svojih pokroviteljev. Mož mobilizira, da je veselje, bržčas po avstrijskem vzorcu, da se za vse, ako se tudi ne ve kaj je, predvsem pokliče vojake. Seveda je to v Albaniji bolj kočljiva stvar. To trditev podkrepljuje dejstvo, da se Viljem albanski boji svojega vojnega ministra Essad pašo kakor hudič križa in zato ga tudi ni poklical na pomoč. Je tudi vedno dvomljiva stvar taka albanska mobilizacija. Ne samo, da manjka albanski vojski vse, kar potrebuje regularna armada, predvsem topov, sanitarnih odredb in preskrbljevanja z živili, veliko vprašanje je tudi, kdo se bo tej mobilizaciji odzval in še večje, proti komu bi potem vojaki korakali.

Bodisi pa že kakorkoli, dejstvo je, da je svet doživel smešno albansko mobilizacijo. Da pri taki stvari ne morejo molčati avstrijski oficijozni listi, je samo po sebi umevno. Tako kar mrgoli

PODLISTEK.

—o.—k.:

Aleluja.

Začvrčale so si v logu ptice in pesem je pohitela od popka do popka. Njena krila so bila nežna in spletena so bila iz samih žarkov zlatega solnca. Pa so cvetke odprle svoje glavice in poslušale pesem pomladi, opojno pesem o novem življenju. Vsa solnčna brda so si nadela bujno odkritje in travniki so veselja polni zazeleneli. Oj, praznik, veliki praznik vstajenja in novih upov. Prisanjala je v deželo pomlad, sočnatih lic je in mladih kretenj. Prisanjala . . .!

. . . Pa ti, dekle rdečelično! Kaj je kipeče tvoje lice in kaj je gladko tvoje čelo? Nova misel ti je iztonila v prsih in veseliš se solnčnega življenja. Pomlad — kaj ne?

Od brega sem pa prifrfta pisan metulj in obletava njeno vitko telesce. To je tisti, ki poletava od cvetke do cvetke in se pri vsaki napije sladkega medu. Poznaš ga — mar ne? Zlatokrili nagajivček odfrči dalje in se koplje v solnčnih žarkih. Povzdigne se v višave, se spušča k tlom, seda na cvetke, razkriljuje svoje peruti in zatrubaduri dalje. Deklica kaj zreš za njim? In tako žalostno? . . .

Pomladne sanje — mar ne? Človek si zasnuje željo, vesel je je, a težko upa. Dvignil bi se rad do zlatega solnca in iz njega bi izsrkal

ono gorečnost, ki prežene temo in tavajočemu zasadi v srce novo cvetko. Deklica gre preko polja in gre v daljavo. V deželi je vendar pomlad, novo življenje! Da, pomlad in ž njo sanje o nekdanji lepši pomladi. Samo odmevi iz daljav so in srce trepeče, ko sliši pojemajoče glasove. —

Kaj bi ne pohitel iz temnih zidov in se napotil na zelene trate? Oj, krog mene bo življenje, v meni bodo slutnje o nečem sladkem, ki s pomladjo vstaja v duši in človeku zašepče bajne sanje. Tako sladko sladko mora biti, kot prvi poljub in tako skrivnostno mora biti kot prvi utripiljavi človeškega srca. Da, da, kot prvi poljub . . . Nad mano bode jasno nebo in na njem bode žarelo zlato solnce v polni čistoti, brez tistega meglenege pajčolana. Pod njim bodo hitele jate pisanih ptic in njih krila se bodo svetlikala. Tja za goro se bodo potopile, da tudi tam zapojo pesem o zlatolaski sočnatih lic; tam je tudi pomlad, tudi tam je novo življenje. Misel bode pohitela za njimi in se bo pridružila nežnemu zboru. Oj, tudi tam so sanje o nečem, ki je sladko in skrivnostno . . . Pa kaj! Zablodim naj v svet in iščem samega sebe? Ne, ne! Ne bom ga našel, le tuji bodo vsi obrazi in v prijatelju bo človek, ki me bode razumel najmanj. Dopusčeno mi je le, da sanjam in se razveseljujem nad peno, ki so jo izvrgli valovi. In resnica? Upaj! — Pomlad! In v tebi bode hrepenenje, v tebi bom bral davno povest o povesti. Dovolj mi je.

Noga mi udarja po tlaku in misel mi hiti daleč pred menoj. Daleč, tam daleč, ven iz sivega mesta, da sem sam pod nebom pomladnim in slišim le sam, ko vskliknem: „Aleluja! In — ž njim se bom dvignil tudi jaz!“ Hitim mimo zakajenih zidov in opazujem, kako mi izpod nog zginja ulica za ulico. Pa še in še! Daleč je še pomladna ravan! Tla pod menoj postajajo mehkejša in korak mi na njih potihne. Konec je velikomestnega redu, konec tistih ravnih ulic, ki so druga drugi podobne in so v svoji enoličnosti puste, mrtve. Predmestni drevored se vije ob suhi cesti. Mimo hodijo ljudje britkih potez in umorjenih upov. Na izmučenih udih jim vise platnene, modrikaste obleke in v obraze so črni. Fabriški delavci so, fabriški. Kot črne golazni so se polegile po predmestnih tratah in srkajo iz njih življenje. Koraki očrnelih, zmučenih mož trdo tolčejo ob tla. Kot da hočejo v zemljo zabiti vso bol in gorje.

V duši se mi vzbuja usmiljenje in želja, stopiti med nje. Položil bi jim na povešene rame svojo roko in jim dejal: „Aleluja. Tudi vi boste vstali!“ Toda . . . bila bi vendar samo želja in tolažilna laž.

Iz črnih fabrik se vsujejo nove trume na vse strani. Vsi so si enaki in vsem bdi v očeh ista misel. Hite pa se zgubljujejo v daljavah. V duhu jih spremljujem. Pogubili so se, zazrem se za svojim ciljem, ki se mi zdi oddaljen le ped od mene. Le nekaj korakov še in v pomladi bodem!

napadov na Grke, ki baje podpirajo Epirote in cela stvar se hoče zasukati tako, kakor, da bi bil ves albanski rumel najvitalnejša avstrijska zadeva. Kakor da nam ne bi bilo prav vseeno, če naklestijo Epiroti Albance, ali obratno. A ker se že enkrat kriči, treba povedati tudi Srbiji par gorkih. Tako te strašni Srbi v Novi Srbiji moré in ropajo ter onečaščajo albanske žene in dekleta. Da je vse to goli humbug in da naj bo vse to le overtura za nove vojaške zahteve, ve že vsak otrok. Koliko bolje bi pač bilo, če bi se Avstrija malo več brigala za svoje notranje zadeve. Saj imamo doma toliko gnilega, da smrdi do neba.

Vprašati se moramo torej, ali mora imeti vsak boj, ki se bije v Albaniji, odmev tudi pri nas. Saj je bilo dovolj neprevidno od naših diplomatov, da so se sploh vmešali v albansko vprašanje, kar je imelo edino posledico, da so se združili malodane vse balkanske države proti nam. Dogodki v Rumuniji so nam jasni dokaz, kaj dozori iz take brezmiselne politike. A čemu se po vseh teh bridkih izkušnjah potem še nadaljuje taka politika. Da bi bila Avstrija kaj pridobila s samostojno Albanijo, spada vendar v okvir pravljice. A vendar nima naš zunanji urad nič drugega v mislih kakor Albanijo. Ali je mar to uspeh, da je od onega časa, ko smo si s sosedno Italijo tako bratovsko razdelili interesne sfere v Albaniji, postalo medsebojno razmerje osobito na gospodarskem polju, še ostrejšo? A, naši diplomati so spojili z ustanovitvijo Albanije prestiž Avstrije in sedaj ne poznajo drugega, kakor vsak pretep med Albanci za našo stvar. Pa da bi vsaj to storili pametno. A mesto pameti stopi pri nas takoj na površje divje kričanje in žuganje. Saj si bi bili radi Korice kmalu v laseh trozveza in tripelententa. To vse pa vedno na novo vznemirja in oškoduje naše narodno gospodarstvo. Čas bi torej bil, da krenejo gospodje diplomati na drugo pot in da nam dajo mir z Albanijo.

Avstrijski državni dolg.

O avstrijskem državnem dolgu posnamemo iz mesečnika „Der Kampf“ nekaj prav zanimivih podatkov, ki jih je napisal državni poslanec Viljem Ellenbogen.

Dvanajst milijard iznaša dandanes avstrijski državni dolg in ta svota se zdi človeku velikanska, kakor tudi svota 488⁵ milijonov kron, katera se porabi za obrestovanje omenjenega dolga. A visokost te svote ni merodajna za vprašanje, je li avstrijsko finančno gospodarstvo zdravo ali ne. Zakaj oni časi so minili, ko so bili državni dolgovi takorekoč vladarjem privatna zadeva in ko se je smatral dolg kot znamenje slabega državnega gospodarstva. V sedanjem času moderna država ne more vstrajati brez dolgov, kajti kakor v vsakem zasebnem gospodarstvu pridejo tudi za državo časi, ko ima poleg rednih izdatkov, tudi izredne, katerih ne more pokriti z rednimi dohodki. Država pa ima tri pota, da si pomaga iz zadrege. Prvič prodajo državnega posestva, drugič višji, četudi le začasni davki in tretjič najetje dolga. Ravno mi Avstriji smo preizkusili v zadnjem stoletju že vse tri pota in do prepričanja smo prišli, da je zadnja pot še najboljša.

Kakor vsa državna oprava in vse državno gospodarstvo, se ima tudi državni dolg ravnati

Pa kaj drvi od vseh strani ljudstvo? Jim je vskipel veselje, se jim je li zavedla moč, da odvržejo črno suženjstvo? Ne, ne! Njih kretnje so vznemirjene in strah je v njihovih obrazih. Ženske v pisanih krilih dvigajo svoje osušene roke, ki jim padajo na osušena prsa in na njih obstanejo.

Pomešam se med nje in gnječa me potisne na fabriško dvorišče. Komaj sem notri, zapro vrata črna in brezčutna.

„Kaj se je zgodilo?“, vprašam poleg stoječega delavca.

„Zaklal ga je. Glejte ga, tam le leži.“ Vrijem se v polkrog, ki se boči ob zidu. Nekdo zašepeče sam zase:

„Saj pravim! In komaj dvajset jih ima . . .“

V mlaki krvi leži mladenič v delavskem oblačilu. Okajeni lasje so mu zmršeni in brezkrvna usta mu hlepe po sapi. Razgalili so mu prsa. Iz ozke rane mu curlja rdeča kri, prsa se mu dvigajo in padajo. Bledi obraz je bolesten. Desna roka, vsa krvava mu sega po rani, a kmalu mu omahne in trudno pade na zemljo. Le dihanje priča o življenju, ki se z zadnjimi močmi oklepa mladega telesa.

„Dobro je meril; imeniten sunek,“ pripomni postaran možakar in njegov glas izraža: „Saj smo navajeni . . .“

Črna vrata dvorišča se odpro in med gnječo stopi mož v ponošeni obleki. Njegov neobriti obraz je oster in njegovo oko je jekleno. Prerine se skozi gnječo, ki šepeče: „Oče, oče“. Njegov jeklen pogled se upre na sina. Solza zasije v njem, a le

po gotovih pogojih in zakonih. Da pa je vsakemu dolgu bližja lahkomišelnost kot vestnost, je tudi res. Iz tega pa sledi, da je to državno funkcijo treba nadzirati kar najstrožje.

Merodajno za najetje državnega dolga je bilo dosedaj: Razmerje visokosti državnega dolga, z ekonomskimi močmi države in narodnega gospodarstva, opustitev vseh neproduktivnih izdatkov, oziroma njih reduciranje na najnižjo mero; ustanovitev produktivnih dobrin (podržavljenje železnic, rudnikov, vodnih moči itd.); poraba dolgov za stalne smotre; konsolidacija dolga in sistematično odplačevanje.

A vse to ni pravzaprav odločilno. Kredit — to se pravi zaupanje, katero ima upnik v poštenost dolžnika — je nemogoč brez gotovega jamstva. Ako so svojedobno morali zastaviti vladarji državna posestva in drugo, je v moderni državi najboljšo jamstvo ustava in ljudsko zastopstvo, ker so ravno širši sloji po negospodarskem ravnanju najprvo prizadeti in je torej v njih lastnem interesu, da skrbje za solidnost državnega gospodarstva.

V tem oziru je posebno značilno, da se je najel prvi avstrijski državni dolg v modernem pomenu besede leta 1761. v visokosti osemnajst milijonov goldinarjev z garancijo vseh stanov avstrijskih in čeških dednih dežel. To se je zgodilo na ta način, da se je sestalo nekako državno zastopstvo, v katero so poslali stanovi svoje odposlance, ki so obljubili, da jamčijo solidarno vsi meščani za ta dolg, ki se je obrestoval s šestimi odstotki. In ravnotako značilno je, da je potem oskosrčnost absolutizma upropastila državni kredit na tak način, da je nastal l. 1811. prvi državni ban ker ot. Nič manj ni zanimivo in značilno, da je ravno to brezkontrolno in absolutistično bankerotno gospodarstvo največ pripomoglo do vstaje l. 1848. in neposredno vplivalo na krizo leta 1866. Absolutistični režim se namreč ni oziral niti najmanje na interese ljudstva, na narodno gospodarstvo in gospodarske moči države, ampak je pričel nebroj vojnih pustolovščin. Državni dolgovi so narasli na pet milijard, ki so se porabili skoro izključno le za vojne namene.

5000 milijonov kron samo vojaških izdatkov takrat še slabo razvito avstrijsko narodno gospodarstvo ni moglo urpeti in vzlic temu, da so se državne železnice in druga državna posestva naravnost prodajale onemu, ki je največ ponudil, je padala vrednost veljave čimdalje in država je stala pred novim finančnim polomom. Iz te zagate so si pomagali na ta način, da so l. 1859. po laški vojski ustanovili nekako kontrolno komisijo državnih dolgov. A nje člani so bili v vednem konfliktu s finančnim ministrom. Tudi pomnoženje te organizacije po ojačenem državnem zboru l. 1862. ni mnogo spremenilo na stvari. Ustava se je naposled odpravila, vojna se je pričela ter se končala pri Kraljevem gradu s polomom absolutizma in njega kridarnega gospodarstva. Da se je dobilo 60 milijonov vojne odškodnine, je morala fevdalna država, ki je prišla ob ves kredit, poprijeti se starega sredstva — zastavljanja.

Šele s podelitvijo ustave so se začele razmere boljšati. Parlamentarna kontrola je postala resna stvar in vlada ter parlament sta se trudila, da spravita v red državne finance. Predvsem se je pod Beckejem izravnal državni dolg, visoko

ena, mala solza, ki kane v prah fabriškega dvorišča. Vse je tiho. Z glasom, omehčanim v boli izusti:

„Dečko, dečko . . .?!“

Obrne se v stran in zaihti. Osivela glava mu pade globoko na prsa in žuljava roka se mu stisne v pest. Z napol jokajočim, z napol razjarjenim glasom zatuli:

„Kje je baraba, ki ga je zabodel? Pokažite mi ga!“ Želja po maščevanju zaiskri v njegovem očesu, ki je kot odsev brušenega meča.

Prijeli so ga in drže ga,“ mu odgovore.

„Kje je, moram — — —“, vpraša znova in zopet mu odgovore: „Ni ga več, odpeljali so ga, Lagali so mu. V pritlični sobici, ki pelje na dvorišče, zarjove poživinjeni glas:

„Vrag, še premalo sem te!“ . . .

Tudi oče sliši te besede, skoči tja, odkoder je prišel ta satanski glas in hoče prodreti do njega. Branijo mu, prigovarjajo mu in mu svetujejo: „Ne razburjajte se! Zaslužen dobi že brez vas!“ Roka mu spusti pest in uda se. Stopi k zabodemu sinu in mu šepeče: „Dečko, dečko moj . . .?!“

In — dečko težko zahrope, opre motno oko in je trudno zapre. Izpod bledih ustnic mu gledajo beli zobje. Le dihanje. — pojemajoči govori o slabosti življenja. — — — — —

Od sivih zidov, daljnih planjav prisranja ubrano zvonjenje. Spogledajo se in si poreko: „Aleluja! Vstal je.“ Med zvoki zvonjenja pa zaihti:

„Dečko, moj dečko — — —?!“

obrestovanje obligacij se je reduciralo in vpeljal se je davek na kupone. Potem se je delalo sistematično na odstranitvi deficita. Stremljenje po konsolidaciji je našlo pod Steinbachom v regulaciji valute svoj višek. Kot posledica tega stremjenja po solidnosti je smatrati tudi konvertiranje, ki se je sklenilo pod Böhm-Bawerkom l. 1903. in pri katerem je država prihranila letnih 7 milijonov obresti.

* * *

Zgodovina avstrijskih državnih financ je naravnost klasična primera, kako škodljiva in reakcionarna je vedna obstrukcija, ki naravnost sili vlado, da si državne potrebe dovoli izven parlamenta.

Najprej se je pričelo z refundacijami pod Körberjem. Jemalo se je v nedovoljene svrhe denar iz blagajn, ki naj bi se kasneje, po eventualni dovolitvi zopet vrnil. Kasneje je začela vlada operirati z že davno opuščeni resortnimi in anuitetnimi dolgovi. To je obstajalo v tem, da se je pod pretvezo potrebe za posamezni resort izposodilo na skrivoma denar brez vednosti kontrolne komisije, ki se je našel kasneje naenkrat med državnimi dolgovi. Tako se je zgodilo pri tržaških pristaniških delih, za katere se je izposodil denar pri dunajski unionski banki. Potem se je pričelo izposojevati vedno večje vsote proti visokim obrestim (7¹/₂ odstotkov) na kratek rok. Za hrptom državnega zbora so se sklepale kupčije, ki stalno obremenjujejo državo. Izplačale so se celo subvencije, katere je budgetni odsek izrecno odklonil (Avstro-Amerikana). Blagajne so se vedno bolj navrtavale in izposojene vsote so dosegle nezasišano visokost (250 milijonov v mobilizacijske svrhe). Porabili so se celo krediti, ki so bili votirani v druge svrhe, v se drug namen. Da se vsem tem nezakonitim manipulacijam ne pride na sled, je poslanska zbornica skozi petnajst let opustila pregledati centralni računski sklep, to se pravi dognati, ali je vlada porabila dovoljene vsote tudi za namene, za katere so se dovolile. Tako je vlada končno prišla tako daleč, da je puščala popolnoma v nemar voljo parlamenta in delala ravno nasprotno. Ako je poslanska zbornica sklenila, da se najame dolg potom kronske rente, je vlada to storila potom drž. zakladnic in zadnje čase je poslala parlament naravnost domov, da za njegovim hrptom najame kolosalno vsoto 375 milijonov kron (bolje 396¹/₂, kajti 375 pomeni le pravi skupiček, najame se dolg po 5¹/₂ odstotka pod pari) na dobo 15 let kot viseč dolg. S tem je vlada zopet dospela v dobo pred letom 1811. in 1862.

* * *

Merilo državnega kredita je rentni kurs. 1868. leta je stala 4² odstotna renta na 61; po unifikaciji in konsolidaciji se je stopnjevala nevdružljivo na 87, po reformi valute l. 1894. je dosegla višek 102, ter ostala na tej višini do l. 1905. Od tega leta nadalje pa je kurs stalno padal, dokler ni došel na 80 (danes 83). In prav značilno znamenje viharja je, ako svari že nemško časopisje pred nakupom avstrijske rente in ako se more najeti državni dolg le z velikimi težkočami proti visokim obrestim.

Podobnost današnjega stanja dolgov s stanjem v dobi absolutizma je očitna tudi še na drugem polju, namreč v uporabi izposojenega denarja. Koncem l. 1912. je iznašal državni dolg 12.471 milijonov kron. L. 1862. je iznašal državni dolg 4.912 milijonov ter se je torej pomnožil za 151⁸ odstotkov. V istem času pa je prebivalstvo narastlo le za 50⁴ odstotkov. Ako je bil avstrijski državljani l. 1862. dolžen za svojo državo 256 kron, je iznašal ta dolg koncem l. 1912. že 429 kron. V istem času so se zvišali neposredni davki od 123 na 403 milijone (za 226 odstotkov) in neposredni davki od 283 na 1108 milijonov (za 290⁷ odstotkov). Po 100 kron davka je odpadlo l. 1862. 54⁴ kron na vplačilo obresti državnega dolga; ta številka pa je padla leta 1912. na 28⁵ kron, to se pravi, budget je rasel hitreje kot državni dolg. Državni izdatki so se v tem času pomnožili od 789 na 3004 milijonov (za 280 odstotkov). V zadnjih letih, poglavitno od l. 1908. dalje, pa neha ta ugodni razvoj, kajti dočim je vsota izdanih rent v letih 1883. do 1892. zaostala povprečno za 50 odstotkov, je prekoračila povprečno mero v letih 1893. do 1902. že za 19, v letih 1902. do 1911. celo že za 36 odstotkov, ako pa vzamemo zadnjih pet let celo za 50 odstotkov.

Od teh dolgov so bili nekateri brez dvoma upravičeni. Predvsem je tu imenovati dolgove za železnice, ki bodo po končani amortizaciji l. 1989. imele za državo vrednost kakih 4 milijard. Istotako so dolgovi, ki so se najeli za gradbo vodnih cest, regulacijo rek in gradbo pristanov produktivnega značaja. Drugo pa je z onim dolgom, ki se je moral najeti in se je porabil zgolj v vojaške namene.

Mrzlično militaristično oboroževanje se je pričelo z aneksijo Bosne in Hercegovine. Ta aneksija se kaže čimdalje bolj kot pravi zločin ter se je ž njo pričela prava orgija oboroževanja v celi Evropi. Do 1908. ni minulo niti eno leto, da ne bi bil zahteval militarizem vedno novih in množičnih se žrtv. Od leta 1908. se je izdalo 828² milijonov

Napovedi za osebni in rentni davek za l. 1914 je letos vložiti v času od 15. marca do 15. aprila. Pri tej priliki opozarjamo čitatelje na določbe nove davčne novele k osebnim davkom in na olajšavo povodom amnestije. Pripomnimo zlasti, naj uvedejo trgovci redno knjigovodstvo, s katerim bodo lahko vedno dokazali svoje dohodek in jim ne bo treba odgovarjati na nadležne pomisleke. Naj napovedo resnične dohodke tudi oni, ki so jih morda že leta in leta zatajili. Letos se ne more nikomur nič pripetiti, ker velja generalni pardon za vse grehe preteklosti; niti naknadnega davka ni treba plačati. Priti v kazensko preiskavo, za katero se se predpisi precej poostrili, ni nič prijetnega, ker pri veljavnih strogih kaznih gre kazenski znesek kaj kmalu v tisoče. Ker se bo odslej tudi bolj strogo gledalo na pravilnost napovedi, je bolje, da se davkvplačevalec ne izpostavlja nevarnostim. Obstoja sicer mnenje, da se vsakega obdači za več kakor napove in da je zato bolje manj napovedati, toda to mnenje je popolnoma napačno. Za odmero davka obstoje gotovi predpisi, katerih se mora držati tako uradništvo kakor cenilne komisije in na odmernost postopanje prav nič ne vpliva, če je davčni zavezanec vložil nizko ali visoko napoved.

Svarilo. V zadnjem času spravljajo gotove tvrdke majhne aparate za kinematografske predstave pod označbo domači ali rodbinski tečaj v promet. Potniki teh tvrdk skušajo baje zlasti gostilničarje in kavarnarje pripraviti k nakupu aparatov, češ, da za predstavljanje s takimi aparati ni potreba nobenega komisijskega ogleda ter da si gostilničarji na eni strani preskrbe s takimi predstavami postranski zaslužek, na drugi strani pa da se zviša pri tem tudi užitek jedil in pijač. Te navedbe pa stoje v nasprotju z obstoječimi predpisi, ker je namreč javno predstavljanje s kinematografom dopustno le na podlagi oblastvenega dovoljenja (§ 1 minist. nar. z dne 18. septembra 1912 št. 191 drž. zak.) in je nadalje v smislu § 6. iste naredbe prepovedana združitev kinematografskega obrata z gostilničarskim in krčmarskim obrtom. Gostilničarji in kavarnarji se tedaj svare pred nakupom teh aparatov.

Astronomska merjenja. C. in kr. vojaški geografični zavod bo izvrševal letošnje leto (začetek okrog sredi maja) astronomska merjenja oziroma zemljemerska dela na Blegašu. Ker je izvršitev teh del ne-le v vojaškem ampak tudi v javnem interesu, naj gre prebivalstvo omenjenemu zavodu na roko in sicer: 1. zaradi izvršitve v zakoniti obliki zahtevanega stanovališča, izbere, ozname in odkazanja pristojnih stanišč za gori označenega opravitelja, za pridodane mu komandirance in za njegove konje proti odškodbi v zmislu določil zakonov o nastanjanju z dne 11. junija 1879. l. (drž. zak. št. 93) in z dne 25. junija 1895. l. (drž. zak. št. 100) z izvršitvenimi določili z dne 27. julija 1895. l. (drž. zak. št. 119); 2. zaradi oddajanja hrane ob prehodu, ki gre po § 51 gori omenjenega zakona o nastanjanju iz leta 1879. moštvo od častniškega namestnika navzdol, proti odškodbi, določeni vsako leto z ukazom; 3. zaradi izvršitve zahtev priprege, utemeljenih v zakonu z dne 22. maja 1905. l. (drž. zak. št. 93) z izvršitvenimi določili vred z dne 26. maja 1905. leta (drž. zak. št. 87), proti odšodbam, določenim v zakonu o vojaških pripravah, oziroma ukazoma — in sicer za čas do 1. dne julija 1905. l. do 31. dne decembra 1909. l. z razglasom c. kr. ministerstva za deželno bran i. t. d. z dne 8. junija 1905. l. (drž. zak. št. 96). 4. Dalje pri nabavi orodja, stavbnega gradiva, pri najemanju potrebnih zidarjev ali drugih rokodelcev, dninarjev in slov, proti plačilu, ki je v kraju običajno, in eventualno ob morda potrebnem nabavljanju naravnih oskrbnih predmetov za njegovo osebo, pridodane komandirance in častniške sluge ter za konje (nosilne živali) proti plačilu v gotovini. Konečno se opozorijo dotični zemljiški posestniki in lovski najemniki posebno še na to, da niso nikakor opravičeni zabraniti prestop osobju zgoraj imenovanega zavoda na njihova posestva.

Konjska razvrstitev. V smislu § 4. novega zakona z dne 21. decembra 1912 št. 234 drž. zak. o dajanju konj in voz za slučaj mobilizacije, vršila se bo letos meseca junija klasifikacija konj. Vsled tega se vsi posestniki konj in vozil, pozivljajo v času od 11. aprila t. l. do vštetega 18. aprila t. l., število in vrsto svojih konj ter število pripadajočih oprem za tovorna živinčeta, kakor tudi število in vrsto prevozil, določenih za živalsko vprego, naznaniti ustmeno županstvu bivališča, oziroma stajališča konj in vozil. Vsa določila glede konj, veljajo enako tudi za mule, mezge in osle. Obenem z naznanilom konj, zglasiti in dokazati morajo posestniki konj svoje morebitne pravice do oprostitve od pripeljevanja pred klasifikacijsko komisijo. Od pripeljevanja so izvzeti: 1. toliko konj pripadnikov oborožene moči, kolikor so jih dolžni imeti v primeru mobilizacije; 2. za prevažanje pošte neobhodno potrebni konji; 3. za dušne pastirje, zdravnike in živinozdravnike za izvrševanje njihovega poklica na kmetih neobhodno potrebni konji, toda k večjemu po dva konja; 4. za policijske in zdravstvene namene ter za požarne brambe neobhodno potrebni konji;

5. plemenski in gospodarski konji dvornih kobilaric in državnih konjerejskih zavodov, žrebčarnic in žrebetarnic; 6. licencirani zasebni žrebci; 7. konji, ki se zaradi bolezni ali zaradi nevarnosti, da bi zatrosili kužno bolezen, ne morejo ali ne smejo peljati iz hleva; 8. vsi konji, ki v letu klasifikacije še ne dopolnijo četrtega leta starosti; 9. hudo breje kobile z žrebčeti pri sescu v šesttedenski dobi sesanja; 10. očitno za vojno službo trajno nesposobni konji, namreč konji, ki imajo na kopitih okrogle odrtine, izrastke okrog kakega člana na nogah ali raka na kopitu, ako radi teh pogrškov trajno šantajo; konji slepi na obeh očeh, vrtoglavni in konji s težko sapo, konečno konji, ki so bili pri kaki prejšnji klasifikaciji v istem nabornem okraju, spoznani kot docela nesposobni. Za sklic (nakup v slučaju mobilizacije) konj za normalno veljajoče cene, določile so se za te-le kategorije: za ježne konje z 880 K, za vozne konje z 1050 K, za tovarne živali z 500 K. Tudi glede vozil morajo posestniki obenem z naznanilom zglasiti in dokazati svoje morebitne pravice do oprostitve od prepustitve državi, za slučaj mobilizacije. Od prepustitve so namreč izvzeti: 1. toliko voz pripadnikov oborožene moči, kolikor so jih ti dolžni imeti v primeru mobilizacije; 1. vozovi, ki so neobhodno potrebni za prevažanje pošte; 3. za dušne pastirje, zdravnike in živinozdravnike za izvrševanje njihovega poklica na kmetih neobhodno potrebni vozovi, in sicer ne več nego po en voz; 4. za policijske in zdravstvene namene ter za požarne brambe neobhodno potrebni vozovi. Vojaški zastopniki komisije za klasifikacijo konj si lahko naznanjene vozove ter jezdne priprave, oprave in opreme za tovorna živinčeta, ki jih imajo posestniki, pri njih ogledajo. Dotični organi se bodo izkazali z odprtimi poverilnimi pismi. Posestniki konj in voz, ki ne bi izpolnjevali teh v zakonu jim naloženih dolžnosti, če namreč ne bi naznili svojih konj, pripadajočih oprem za tovorna živinčeta in vozil ter ne bi pripeljali pred klasifikacijsko komisijo svojih konj (mul, mezg, oslov) in ne bi isti predložili opreme tovornih živinčet na vpogled, kaznovali se bodo z denarnimi kazni do 200 K; če se denarna kazen ne bi dala izterjati, stopi na njeno mesto zaporna kazen do najvišje izmere enega meseca.

Sprejem gojencev v c. in kr. mornariško akademijo na Reki. Začetkom prihodnjega šolskega leta (16. septembra) se bo na c. in kr. mornariški akademiji na Reki sprejelo 65 gojencev in sicer 30 na popolnoma ali vsaj polovične državne stroške, ostalih 35 pa proti običajnemu plačilu, odnosno na stroške različnih ustanov. Vsi natančni in podrobni tozadevni pogoji se dobe tiskani pri tvrdki L. W. Seidel & Sohn na Dunaju, oziroma pri pisarniškem ravnateljstvu vojnega ministrstva, mornarična sekcija, pri pristaniškem admiralatu v Pulju, pri pomorsko-okrajnem poveljstvu v Trstu in pri poveljstvu mornariške akademije na Reki proti pristojbini 40 v, ki se lahko pošljejo v pisemskih znamkah. Prošnje za sprejem je poslati vojnemu ministrstvu, mornarična sekcija, na Dunaju najkasneje do 30. junija, ker se na kasnejše dospelje prošnje ne bo oziralo. Prošnje državnih ali dvornih uslužbencev je poslati potom predpostavljenih oblastev, vse druge pa potom najbližnjega vojaškega krajnega, oziroma okrajnega dopolnilnega poveljstva. Sprejemajo se dečki, stari 14 do 16 let, s 4 razredi srednjih šol. Pravico na prosta mesta imajo: a) sinovi častnikov, b) vojaških uradnikov, c) dvornih in civilnih državnih uradnikov, č) domačini iz obmorskih dežel; d) polovična prosta mesta se dajejo po potrebi tudi drugim. Pavšal za plačano mesto znaša 1600 K, za polovično prosto mesto 800 K na leto, plačljivo v dveh obrokih 16. septembra in 16. marca. Hudo bi se motil, kdor bi mislil, da je mornariška akademija poboljševalnica za dečke, ki v srednji šoli slabo napredujejo. Takšni si naj niti ne delajo stroškov in potov s prošnjo! Sprejemni izpiti so zelo strogi, posebno iz matematike, ki je važna zaradi tehniške smeri te šole. Zelo natančna je tudi zdravniška preiskava, zlasti se zahteva dober vid. Po 4letnem študiju na akademiji, torej z 18 leti, stopijo gojenci kot kadeti v mornariško službo z letno plačo 1560 K in stanarino 360 do 600 K. Nadaljni avanzma je zdaj zelo ugoden. Po ne celo triletnem službovanju, v starosti 21 do 23 let: fregatni lajtnant (naporočnik, X. čin), IX. čin v 27 do 31 letu. Prilичno po 20letni službi, v 38. do 42. letu: korvetni kapitan (major, VIII. čin). Potem pa gre naglo, ker ostajajo v vsakem štabnem činu (VIII. do VI.) samo po 2 do 4 leta. Sedanji kontreadmirali so dosegli to stopnjo (V. čin) v starosti 49 do 53 let. Na bojne ladje vkrcani častniki in kadeti pridejo z dokladnimi skoro na dvojno plačo. Seveda ima služba tudi senčne strani, kakor vsaka stvar. — Zdravi dečki, uradniški sinovi, ki imajo talent za matematiko, nagnenje k tehniškim strokam, veselje do vojaškega in pomorskega življenja, se lahko zastonj izobrazijo na poklic, ki nudi lepo bodočnost. Pri mornarici je več Slovencev, nekateri že v štabnih šaržah, Hrvatov in Srbov pa veliko, v pretežni večini so seveda Nemci (častniški sinovi), tudi Madjarov je čimdalje več.

Orožne vaje za kolesarje. Rezervniki pešpolkov in lovskih krdel, ki so dobro izvežbani kolesarji (biciklisti) zamorejo opraviti letošnje orožno vajo, kot vojaški kolesarji s svojim lastnim kolesom. Vsak kolesar, ki pripelje seboj k vajam porabljivo kolo, bode dobil po končani orožni vaji kot odškodnino 10 K. Za večje poškodbe, ki bi se pripetile pri službeni uporabi na kolesu, se bode pa še posebna odškodnina določila. Tozadevne prijave ima dotičnik, ki se misli kot kolesar udeležiti orožnih vaj — najpozneje do 15. julija t. l. z dopisnico naravnost c. kr. dopolnilnemu poveljstvu št. 17. v Ljubljani prijaviti.

Težko poškodovan. 24letni delavec Miklavž Hafner iz Gorican je bil s svojimi tremi tovariši in se z njimi sprl. Po poti domov so ga fantje napadli in mu prizadejali težke poškodbe.

Maja, senzacijska drama iz časa čarovniških procesov v 3 dejanjih se predvaja 12 in 13. aprila v Kino J. Nadišar v Kranju. Na sporedu je še naravni posnetek „Na Montblanku“, velleoigra „Zgubljen igra“ in „Obleka ne dela vedno ljudi.“ Popoldne je na sporedu še „Šlezvik-Holsteinska“, slike iz vojne l. 1866 in „Operater kurjih očes je podedoval.“ Cene navadne.

*Vsem cenjenim naročnikom
in dopisnikom
vesele pirihe!*

Uredništvo in upravnništvo.

Razno.

General Savov pred državnim sodiščem. Kakor smo svoječasno poročali, stoji poleg drugih pred bolgarskim državnim sodiščem tudi general Savov. V svojem zagovoru je izvajal vrhovni poveljnik bolgarske vojske sledeče:

Vsi govore o katastrofah, nobeden pa ne ve, da je glavno taborišče ob pravem času izjavilo, da nas spravi vsako koncentriranje čet proti Srbiji in Grški v vojno, ki bi se ne bila smela pričeti predno ni zajamčen sporazum z Rumunsko in zagotovljeno, da ne bo mogoče izgubiti Trakije. Kdo prevzame odgovornost za izpremembo v vrhovnem vodstvu? Naglašam, da bi Bolgarske ne bila zadela nobena katastrofa, če bi se ne bilo vrhovno vodstvo izpremenilo. Šesti dan bi bili stali v Nišu in zveza med Srbi in Grki bi bila uničena. Kdo prevzame danes odgovornost za to, kar se je zgodilo? Ustava daje gotovemu faktorju gotove pravice. Toda odstranili so vojskovodjo, kakvr kakega častnika. Nobeuen se ni oglasil proti temu. Kje so bile takrat stranke?

Sleparska zakonska dvojica. Kakor smo že poročali, so aretirali v Bolcanu graščakinjo baronico Radoševo, ki je izvršila sporazumno s svojim možem več sleparij in ki je ogoljufala celo davčno oblast za več kot 7000 K. Njen mož je pravočasno pobegnil. Bil je navaden slepar in sin nekega kočijaža v Berlinu. Izvršil je tam več vlovov in tatvin in je kupil omenjeni grad za 260.000 K, ter je plačal do sedaj komaj 5000 K. Možakarja so aretirali v petek v Berlinu. On trdi, da žena za njegove sleparije ni vedela in je bila trdno uverjena, da je on res baron in da je zelo bogat. Žena bo brzkone vsled te izjave sproga oproščena in bo poklicana k obravnavi samo kot priča, ki ima pravico, da se kot žena obtoženca odpove pričevanju.

Sleparska baronica. V Gradcu so aretirali 20. t. m. baronico Maro pl. Zois. Zadeva je sledeča: Komponist Hans baron Zois je bil pred nekaferimi tedni z veselo novico presenečen, dat je postal oče zdravega dečka, ki bi pozneje ko lastnik velikega fidejkomisa podedoval ogromno premoženje. Deček je bil rojen začetkom januarja; krstili so ga na ime Egon. Veselje pa ni dolgo trajalo. Pričeli so šepetati, da ni vse v redu in da je bil Egon podvržen in da je sin neke kuharice, ki naj bi bila za sinčka 1000 K dobila, posredovalka pa da je dobila 500 K. Govorice so bile resnične. Sodišče je dognalo to-le: Po neki stari oporoki dobita zakonska baron Hans Zois 100.000 kron, če dobita sina, ki bi postal majoratni gospod Zoisovega fidejkomisa. Obresti teh 100.000 K bi Zoisova dobivala, da postane sin polnoleten. Ker je pa ostal Zoisov zakon s 7. oktobra 1877 rojeno Marijo Schmidt brez otrok, je baronica sklenila, da poskrbi za vsako ceno majoratnega gospoda. Stopila je v stik z babico Emo Gaber, ki ji je obljubila po zadolžnici 500 kron, če poskrbi dečka, ki bi ga podvrgla kot majoratnega dediča Zoisovega fidejkomisa. Služkinji Mariji Hirt, ki je dečka povila, je Zoisova po zadolžnici obljubila 1000 K, če ji sina prepusti in če bo molčala. Zoisova je nato svojega vese-

lega moža varala, češ, da je mafi. Januarja se je podala k Gabrovi, kjer se je 21. januarja zgodil veseli trenotek. Hirtinega sina so nato 4. februarja v graški stolnici na ime Egon baron Zojs krstili. Zoisova je nato silila na izplačilo 100.000 kron, a je tako silila, da je vzbudila sum. Državni pravdnik Rassberger in preiskovalni sodnik dr. Knaffl sta preiskala Zoisovo stanovanje in sta dobila toliko obtežilnega gradiva, da sta takoj baronico Maro pl. Zojs aretirala. Baron Zojs je šele zdaj izvedel o goljufiji. Strašno ga je pretreslo, hotel je skočiti skozi okno, a so to zabranili. Pri babici Gaber so našli original zadolžnice, s katero se je Zoisova obvezala, da ji za njeno pomoč izplača 500 K. Gabrova ni tajila in so jo z baronico vred izročili deželnemu sodišču. Tudi Hirtova je že zaprta. Baronica je nekaj časa tajila, končno pa je le priznala, na kakšen način je porodila.

Zopet izseljeniška afera. Ob rusko-gališki meji se je odkril nov izseljeniški škandal. Trgovec Gross je imel že delj časa izseljeniško pisarno ter v več mejnih krajih filijalke. V zadnjih letih je baje spravil nad 18.000 nabornikov v inozemstvo. Vojno ministrstvo, ki je bilo o tej aferi obveščeno, je ukazalo nadzorovati delovanje Grossa. Dognalo se je, da je v to afero zapletenih tudi več oseb od žendarmarije, ter se je žendarmarijski stotnik v Sanoku, Soltin, ko je izvedel, da se je vsa stvar razkrila, ustrelil. Vojno ministrstvo je dalo potem nadzorovati žendarmerijo v osumljenih krajih ter so aretirali pri tem devet žendarjev, ki so pomagali vojaškemu obvezancem k begu v inozemstvo. Žendarski četovodja Staff, ki so ga zalotili pri tem poslu, se je s službeno puško ustrelil. Tudi od ogrske strani meje se je pričela preiskava ter se pričakuje nadaljnih aretacij. Glavni krivec Gross je pobegnil.

11. aprila 1814.

Enajstega aprila l. 1814. je bilo. V svojem kabinetu v Fontainebleau je sedel Napoleon pred pisalno mizo ter strmel v kos papirja, ki je ležal pred njim. Ta kos papirja je bila ona listina, v kateri se je Napoleon zase in za vso svojo rodbino za vedno in brezpogojno odrekel francoskemu prestolu. V trenutku, ko bi bila listina podpisana, ne bi bil Napoleon več cesar francoski, njegov sin ne kralj rimski, njegova soproga Marija Lujiza ne več cesarica, da morda celo ne več njegova soproga. Na otok Elbo bi moral iti kot vladar in njegova soproga bi postala navadna vojvodinja parmska in njegov sin ne bi podedoval očeta, nego mater ter dobil naslov „vojvoda reichstadski“.

V hipu, ko bi torej podpisal to listino, bi se ne odpovedal samo Franciji, nego tudi soprogi in sinu. A ljubil ju je z odkritosrčno ljubeznijo in predno bi podpisal listino, je hotel vsaj vedeti, ali je s tem zadovoljna Marija Lujiza; ali ne bo morda zahtevala od združenih vladarjev v Parizu od kojih eden je bil vendar njen oče,¹⁾ da se ji dovoli, da spremi svojega soproga z otrokom ter živi z njima skupno v prognanstvu.

Že dolgo ni dobil Napoleon obvestila od svoje soproge. Dasiravno ji je pisal vsak dan, že šest dni ni dobil nobenega odgovora. A cesar ni bil nezaupljiv, vedel je, da ga Marija Lujiza ljubi. Njegovo srce je hrepenelo po nji in po kodrasti glavici svojega sinka.

Včeraj je odposlal Berthiera k njej s pismom. Berthier naj bi mu povedal, kaj mu sporoča Marija. Berthier naj bi jo spremil k cesarju v Fontainebleau in od tu naj bi sporočila svojemu očetu, avstrijskemu cesarju, da zahteva zase sveto pravico, da ostane z otrokom pri svojem soprogu.

To je Napoleon pričakoval od svoje soproge in zato je čakal sedaj nemirno in poln duševne boli Berthierovega povratka. Nič prej ni hotel pod-

pisati one listine, ljubezen Marije in pogled na svojega otroka naj bi mu dala moč za to.

Strmel je na pisavo, ter se spominjal minolih dni, onih dni, ko je ležala pred njim vsa Evropa ter tudi on ni poznal sočutja in usmiljenja.

Vrata sobe so se tiho odprla in vstopil je vojvoda Bassanski. Hitro se Napoleon vzravna in plane pokonci. „Maret,“ zakliče, prišli ste mi povedat, da se je vrnil Berthier, kaj ne?“

„Da, sire, tu je.“

„In — ali je sam?“

„Da, sire, sam.“

Napoleon vzdihne. „Naj vstopi Berthier, a tudi vi ostanite.“

Maret stopi do vrat in jih odpre. V sobo je vstopil princ neufchateljski a ne veselega obraza, nego nem in žalosten.

Le en pogled na sklonjeno glavo, v bleedi, temni obraz je poučil Napoleona, da je bilo Berthierovo odposlanstvo brezuspešno in zopet je vzdihnil.

„Torej, Berthier,“ reče naposled s silo se premagujoč. „Govorite, povejte mi vse. Videli ste cesarico?“

„Da, sire, videl sem njo veličanstvo; dobil sem jo ravno, ko je nameravala odpotovati iz Orleansa.“

„Ah, ona pride sem,“ vzklikne Napoleon vesel.

„Ne, sire. Prejšnji dan je imela poset kneza Metternicha, ki ji je prinesel lastnoročna pisma njenega očeta, avstrijskega cesarja. V teh pismih je zahteval njen oče, da se nemudoma odpravi v Rambouillet, kjer se snide z njo cesar.“

„In Lujiza je to sprejela?“

„Da, sire. Nje veličanstvo cesarica mi je s solzami v očeh povedala, da ji ne preostaja drugega, kakor podvreči se volji očetu. Obžaluje sicer, da ne more priti semkaj v Fontainebleau, a obljubila je knezu Metternichu, da se, predno ne govori s svojim očetom, niti ne snide z vašim veličanstvom, niti ne odgovori na vaša pisma.“

„In ona ni ogorčeno zavrnila to nečastno zahtevo. Ni se spomnila, da je moja žena, da mi je prisegla zvestobo?“

„Sire, cesarica je rekla, da sme biti sedaj le avstrijska princezinja in da se vzgoje vse avstrijske princezinje v brezpogojni poslušnosti napram ukazom cesarja, njih očeta.“ Poslušna torej sedaj svojega očeta, da se bo pozneje lahko združila z vašim veličanstvom. Ako bi se vaše veličanstvo odločilo za Elbo, bi gotovo tudi cesarica kmalu prišla tja. Ker je cesarici prepovedano direktno dopisovati si z vašim veličanstvom, je predlagala, da bi to storila po kabinetnih tajnikih.“

„Prava, pravcata ženska zvičajnost,“ reče Napoleon turobno. „Poguma nima in ne ljubi me dovolj, da bi kljubovala svojemu očetu. Berthier, ali ste videli mojega sina?“

„Ne, sire, zabranilo se mi je videti princa. Bali so se, da bi ga to preveč ne razburilo in spominjalo preživo na minole dni. Rimski kralj zahteva namreč vedno po svojem očetu!“

„Po svojem očetu zahteva,“ zakliče bolesto cesar, „in oče ga ne more videti, ga ne more poklicati k sebi. Oh, Barthier, to boli, hudo boli!“

„Saj se bo vaše veličanstvo kmalu lahko združilo z njima. Podpišite odpovedno listino, pojedite na Elbo, sire in nihče ne more cesarici braniti, da bi vam ne sledila s sinom.“

„Bodi torej,“ reče cesar. „Vse hočem podpisati. Odreči se hočem vsem in podpisati tudi ono drugo listino, ki me ustoliči kot cesarja na Elbi! Imeti hočem zopet svojega soproga in svojega sina!“

Stopil je k mizi, vzel pero in podpisal z mirno roko oba akta.

„Dobro,“ reče v tem, ko vrže pero daleč po sobi, „sedaj nisem več francoski cesar, a tudi ne več ujetnik v Fontainebleau. Na Elbi bom vsaj prost; imel bom krog sebe junake svoje garde, svojo soprogo svojega otroka. To se pravi,“ mrmral je predse, „ako ji to njen oče dovoli.“

Kajti brez njegovega dovoljenja ne bo tega storila. Saj je Lujiza avstrijska pjincazinja in torej vzgojena v poslušnosti. Oh, bog, bog, saj sem si tako želel tolažbo njene navzočnosti. Ne bi me smela pustiti samega v teh dneh!“ — Povesil je glavo ter strmel predse, ustnice pa so mu tiho šepetale: „Josipina¹⁾ ne bi bila tega storila! Josipina bi šla z menoj v prognanstvo.“

Dolgo je sedel, molčeč in utopljen v spomine na Josipino. Obšla ga je neznanska bol in otresti se je je hotel. Vstal je in zaklical: „Naj bo, sprejel sem svojo usodo in prenašal jo bo. Sli bomo na Elbo! Spremila me bosta, prijatelja, da ne bom sam? Kajne Marat in Berthier, vidva me ne zapustita?“

„Sire, jaz vam sledim do konca sveta,“ reče Maret prisrčno.

„Ne poznam večje sreče, kakor ostati zvest služabnik vašega veličanstva,“ zakliče Berthier patetično. „Zahvaljujem se vašemu veličanstvu, da mi dovoli, spremiti vas na Elbo, in z veseljem se poslužujem tega dovoljenja. Le nekaj nujnih opravil imam še in urediti mi je nekaj rodbinskih zadev. Zato bi prosil vaše veličanstvo, ako mi dovoli milostno dvanedevni dopust, da uredim vse potrebno.“

Dokler je Berthier govoril, ga je gledal Napoleon začudeno in bolesto. Ko je končal, je pristopil hitro k njemu, mu položil roko na ramo ter uprl vanj svoj ostri pogled, kakor da bi mu hotel brati iz obraza najskrivnejše misli njegove duše.

„Berthier, reče z mehkim in prosečim glasom. „Saj veste, da potrebujem tolažbe in prijateljev okoli sebe. Kaj ne, vi se vrnete že jutri?“

„Sire, gotovo že jutri,“ jeclja Berthier. Napoleonovi pogledi so bili še vedno uprti v bleedi, preplašeni knezov obraz.

„Berthier,“ reče, „ako me mislite zapustiti, povejte to naravnost.“

„Sire, jaz, da bi vas zapustil?“ zakliče Berthier burno. „Veličanstvo, veste, da sem vam neomejeno zvest in da moje srce ne bo nikdar pozabilo vašega veličanstva. Vedno bom vaš udani in poslušni sluga.“

„Besede, same besede,“ reče odkimajoč z glavo Napoleon. „Idite torej v Pariz in uravnajte tamkaj svoje zadeve, ki so vam bolj pri srcu kakor pa moje prošnje in želje. Pojdite, in ako morete — vrnite se kmalu.“

Berthier je hotel cesarju poljubiti roko, a naglo mu jo je Napoleon umaknil in pokazal na vrata.

Poklonil se je Berthier in povešene glave odšel. Dolgo je gledal cesar za njim, potem se je obrnil do vojvoda bassanskega.

„Maret, reče počasi, „Berthier se ne vrne več!“ „Kako sire,“ zakliče Maret prestrašeno, „vaše veličanstvo misli —“

„Vem,“ reče Napoleon žalostno, „Berthier se ne vrne!“²⁾

Vsedel se je v naslonjač ter zrl predse. Le včasih je vzdihnil, a molče, brez tožbe. — — — In tako je sedel cesar ves dan. Onih par zvestih služabnikov, ki so mu še ostali, ga je skušalo semtertja nagovoriti, a cesar jih je le strme pogledal in zopet povesil glavo na prsa.

Bližal se je večer in cesar je še vedno sam sedel v svojem kabinetu. Ni slišal kako so se za njim odprle duri in kako je tiho vstopila temna ženska postava, ki je imela obraz zakrit s pajčolanom ter se naslonila na zid, kakor bi bila bolesti omamljena. Črni pajčolan ji je bržčas branil videti Napoleona. Odgrnila si ga je in pod njim se je pokazal bleedi bolestin obraz Josipine. Oči so ji obstale polne neizreklive ljubezni na potrtem, bledem cesarju ter se dvignile potem proti nebu z izrazom iskrene priprošnje. Tiho je dvignila roki in ustnice so ji šepetale tiho, neslišno molitev.

¹⁾ Josipina, vdova generala Beauharnaisa, prva soproga cesarja Napoleona.

²⁾ Berthier se res ni vrnil v Fontainebleau. Ostal je v Parizu in vstopil v službo Ludovika XVIII.

¹⁾ Franc I.

¹⁾ Meneval: Mémoires II.

Največja slovenska hranilnica!

Največja slovenska hranilnica!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

V LJUBLJANI, PREŠERNOVA ULICA št. 3.

12-14

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 0/0

brez odbitka.

Denarnega prometa do konca leta 1912

vlog

rezervnega zaklada

700 milijonov kron,

42 mil. 500 tisoč K,

1 mil. 330 tisoč K.

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 0/0

brez odbitka.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo

c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo v LJUBLJANI

obrestuje hranilne vloge od 1. januarja 1913 naprej po čistih

brez odbitka rentnega
davka.

4³/₄ 0/0

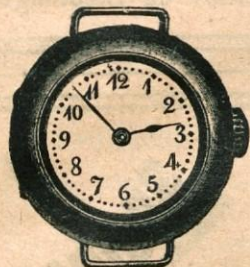
brez odbitka rentnega
davka.

Rezervni zaklad
nad K 800.000.

Rezervni zaklad
nad K 800.000.

10 52—15

9—15

Najbolje in najceneje se kupi pri tvrdki

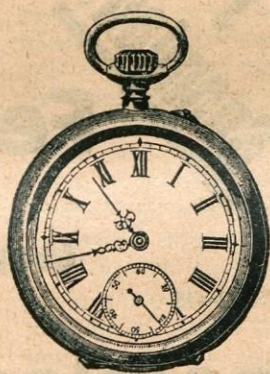
RUDOLF RUS preje
H. SUTTNER

v Kranju (poleg lekarne)

Ustanovljeno leta 1885.

Prva in največja zaloga
ur, zlatnine in srebrnine.

Ceniki zastoj in poštnine prosti.

Strogo solidna in poštna postrežba.

M. RANT :: KRANJ

trgovina z mešanim blagom in deželnimi pridelki

Trbovljski in češki premog.

8 52—15

Otroški vozički

radi opustitve po zelo znižanih cenah.

Naročila za **velikonočno gnjat**
sprejemam do konca tega meseca po zmernih cenah.

Modni salon

68—4

A. Adamič - Kranj

Podružnica v hiši g. M. Mayr

naznanja častitim damam, da je došla ravnokar **velika izbira**
najmodernejših

dunajskih in pariških modelov

in se bodo isti prodajali dokler kaj zaloge radi pomanjkanja pro-
storov po zelo ugodni ceni. — Velika izbira krasnega nakitja.
Prepričajte se v konkurenčnih cenah predno si nabavite. — Žalni
klobuki vedno v zalogi.

Popravila se točno in ceno izvršujejo.

CYCLES
KINTA
K.C.L.

Zahtevajte
cenik.

KINTA-KOLESA

so splošno priljubljeni, ker so nedosežni v
teku in trpežnosti. Blagovolite si jih ogledati
pri tvrdki

KARL ČAMERNIK & Ko.

Špecialna trgovina s kolesi, motorji,
avtomobili in posameznimi deli.

Mehanična delavnica in garaža.

7—14

LJUBLJANA

samo Dunajska cesta 9—12

Kreditno društvo v Kranju

registrovana zadruga z omejeno zavezo

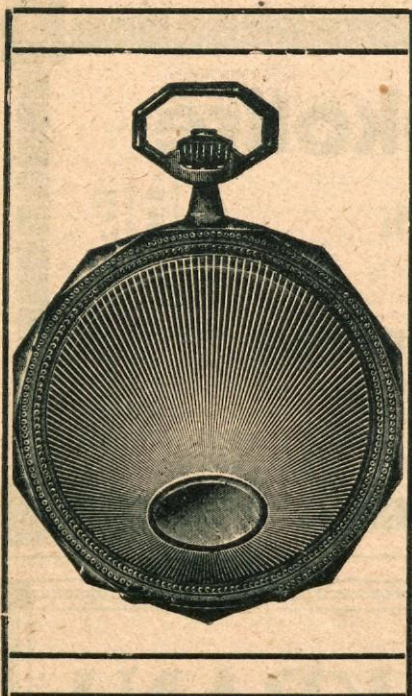
6—15

obrestuje hranilne vloge od 1. januarja 1913 naprej po

4³/₄ 0/0

brez odbitka rentnega davka.

Uradne ure so vsak delavnik od 9.—12. dopoldne.

Ivan Levichnik
 urar in trgovec v Kranju
 Velika zaloga
 ur, zlatnine in srebrnine
 Optični predmeti
 se nahaja odslej
 na Glavnem trgu št. 186
 v hiši g. dr. Štampilharja.
 Cene brez konkurence
 Postrežba
 solidna.

Zobozdravniški in zobotehnični atelje
dr. Edv. Globočnik
 okrožni zdravnik in zobozdravnik in
Fr. Holzhacker
 konc. zobotehnik
v Kranju

v Hlebšovi hiši, nasproti rotovžu,
 je slavnemu občinstvu vsak delavni
 dan od 8. ure zjutraj do 5. ure po-
 poldne in ob nedeljah od pol 8. ure
 zjutraj do 11. ure dopoldne, izven ve-
 likih praznikov na razpolago.

16 52-15

Edina trgovina
delikates
 v Kranju!

Zdravko Krajnc
 trgovec s špecerijami
 in deželnimi pridelki
 v Kranju

Kavarna in
 zajtrkovalnica.

Kam pa prijatelj? —
V kavarno „Zvezda“
 Kaj je tam? —

Velik zračen lokal tik parka,
 biliarda na razpolago,
 z izvrstnimi delikatesami in specialitetami ti postrežejo točno
 za mal denar ob vsakem času, obenem se naslajaš ob divnih
 zvokih svetovnoznane **Paganinijevega orkestra.**
 Na Slovenskem ne dobiš kaj podobnega.
 Bravo, dovoli da te spremim...
 Ravno tega sem si zaželel.

Spomlad!

Najstarejša
 trgovina
Ferd. Sajovic
 v Kranju

(poprej J. C. Pleiweiss)

priporoča za

pomladansko sezijo

svojo bogato zalogo najnovejšega blaga za ženske in moške
 obleke, kakor tudi vsega drugega manufakturnega blaga

Svilnati robci najnovejših vzorcev.

3 52-15

Najbolj varno naložen denar v vsem
 političnem kranjskem okraju!

Mestna hranilnica v Kranju

obrestuje hranilne vloge po

Splošni rezervni zaklad
 (lastno premoženje) nad
325.000 kron.

Hranilnica posoja na zemljišča po 5 $\frac{1}{2}$ % na leto
 in na amortizacijo v 45 letih, tako da na primer
 dolžnik v teku 45 let popolnoma poplača poso-
 jilo 100 kron z obrestmi vred, ako plačuje vsa-
 kega pol leta po 3 krone.

Koncem leta 1912. je bilo
 stanje hranilnih vlog nad

5 milijonov 100 tisoč kron.

Posojil na zemljišča ter posojil občinam
 : **nad 4 milijone kron** :

4 $\frac{1}{2}$ %

brez odbitka rentne-
 ga davka, katerega
 plačuje hranilnica iz
 lastnega. Narasle in
 nedvignjene vložne
 obresti pripisuje h ka-
 pitalu vsakega pol leta
 — to je dne 30. junija
 in dne 31. decembra
 — ne da bi bilo treba
 vlagateljem se zgla-
 šati radi tega pri hra-
 nilnici.

Za varnost hranilnih vlog jamči poleg
 lastnega rezervnega zaklada mestna občina
 Kranj z vsem svojim premoženjem in z vso
 svojo davčno močjo. Da so hranilne vloge
 res varne, priča zlasti to:

**da vlagajo v to hranilnico tudi so-
 dišča denar mladoletnih otrok in
 varovancev, ter župnišča cerkeni
 denar.**

Ta najstarejši denarni
 zavod v **Kranju**

uraduje na rotovžu

vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne in od 2. do
 4. ure popoldne.